

Cornel Vader

GEWOON TE MOEILIJK

Dertig jaar kwetsbaarheid
in het sociaal domein

voor Elin

Colofon

Gewoon te moeilijk

Cornel Vader

© 2021 Scholten Uitgeverij BV
Burgemeester Drijbersingel 25c
8021 DA Zwolle
info@scholtenuitgeverij.nl
www.scholtenuitgeverij.nl

Omslagontwerp en binnenwerk: Redmatters
Fotografie: Diana Nieuwold
Drukwerk: Drukcase
Eerste druk, februari 2021
ISBN 978 90 83114 93 4
NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by means – electronic, mechanical, photocopy, recording or any other – except for brief quotations in printed reviews, without the prior written permission of the publisher.

"Het mooie van het zijn van heilssoldaat is dat het werk pas ophoudt op het moment dat je bevorderd wordt tot Heerlijkheid. Daar is bij het afscheid nemen van Cornel als bestuurder (gelukkig) nog geen sprake van. In een interview heb je ooit gezegd altijd door te gaan met het begeleiden en helpen van mensen. Onze samenleving heeft nog steeds heel veel mededogen nodig. Voor een mens met een groot en warm hart ligt er werk te wachten. Met dankbaarheid voor alles wat je tot nu toe hebt kunnen en mogen doen."

**Esmé Wiegman-van Meppelen Scheppink,
Valente**

"Het was een genoegen om met Cornel samen te werken. Cornel was als boegbeeld van het Leger des Heils zeer betrokken, bevlogen en verbonden met de meest kwetsbaren in onze samenleving. We willen hem ook bedanken voor de goede en fijne samenwerking en kijken met genoegen terug op de belangrijke resultaten die we in gezamenlijkheid hebben geboekt."

Hugo Backx, GGD GHOR

"Voor Cornel staat respect voor de waardigheid van ieder mens voorop en ik hoop, maar vertrouw daar zonder meer op, dat dat in al zijn toekomstige werk en leven zo blijft!"

**Adriana van Dooyeweert,
College van de Rechten van de mens**

"Cornel Vader is een uitstekende bestuurder die met passie en ratio opkomt voor mensen die verkeren in zeer moeilijke persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden. Juist deze mensen hebben in hem een zeer betrokken en bekwame ambassadeur die hun belangen tot op de hoogste niveaus vertegenwoordigt."

Erik Dannenberg, Divosa

"In een samenleving die harder, competitiever en egocentrischer lijkt te zijn geworden, blijkt onbaatzuchtige steun een steeds belangrijkere waarde. Cornel is daarvan de vertolker 'in levenden lijve'. Intelligent, barmhartig en zakelijk met een uitstraling dat 'de deur altijd op een kier staat'. Het is meer dan een levenshouding; het is zijn overtuiging. Het kan dus geen afscheid zijn, want wat er is, krijg je er niet meer uit"

Hans Spigt, Jeugdzorg Nederland

"Cornel staat voor zijn mensen, geeft het goede voorbeeld, is 24 uur per dag bezig voor de mensen die onze hulp nodig hebben. Het is geen werk, maar een levensovertuiging en het diepe geloof, nee weten, dat God dienen mensen helpen is. Ik hoop dat hij niet gaat tuinieren of visen, maar zijn talenten zal blijven inzetten voor hen die hulp nodig hebben."

Erik van den Burg, Sociaal Werk Nederland

WOORD VOORAF

Rond Pasen 2020 kwam de duidelijkheid. Aan het einde van het jaar zou ik het estafettestokje overdragen aan mijn opvolger als voorzitter van het bestuur van de stichtingen Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg (W&G) en Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R). Na twee en twintig jaar directiefuncties op weg naar andere taken. Met het prachtige zomerweer kwam ook de suggestie om de opgedane ervaringen, de stellingnames, de doorkijkjes naar de toekomst van onze deelnemers en onze organisatie aan het papier toe te vertrouwen. Een kans om opnieuw het hart te laten spreken en dat te delen met ieder die interesse heeft in het leven van de meest kwetsbaren. Die suggestie heb ik graag opgevolgd. Dit boek is er het resultaat van. Honderden toespraken, evenzovele publicaties, openingen van nieuwe vestigingen, contacten met ketenpartners, bewindslieden, deelnemers en medewerkers vormen het basismateriaal. Uiteraard veel te omvangrijk. Immers, naast al die persoonlijke observaties en meningen is enige context onmisbaar en maken de illustraties van de ontmoetingen in woorden en beelden een wezenlijk onderdeel uit van de afgelopen periode. Graag deel ik opgedane inzichten en 'lessons learned' van '30 jaar kwetsbaarheid in het sociaal domein' met beleidsmakers, politici, bestuurders in de zorg, medewerkers en mensen van goede wil, ter inspiratie voor hun niet aflatende inzet om, samen met de mensen om wie het gaat, tot duurzame verbetering te komen van de leefomstandigheden van de duizenden ontheemden en gemarginaliseerden.

Mensen hebben meegelezen en op allerlei manieren meegewerkt aan de totstandkoming van de teksten en de afbeeldingen. Enorm bedankt voor de vriendschappelijke en duidelijke bijdrage aan dit product! Diana Nieuwold voor de zoals altijd prachtige foto's en de opmerkingen over de leesbaarheid, Jeroen Hoogteijling en Marko van Gaalen voor de constructieve kritiek op de concepten, Pieter Hoogstraten voor het opzoeken van veel cijfermateriaal en veel meer anderen! Het is een uiterst verrijkende ervaring om zoveel jaren te hebben mogen samenwerken met collega's die met eindeloos geduld, humor en professionaliteit vanuit hun hart weten te bereiken wat menselijkerwijs niet voor mogelijk wordt gehouden; met ketenpartners in een relatie van wederzijds respect voor ieders specialisme en plaats - er is veel meer werk dan we met elkaar aankunnen; met ambtenaren en bestuurders, die in hun verantwoordelijkheid het goede leven toewensen juist ook aan degenen voor wie dat moeilijk haalbaar is; met collega's in een onvervangbaar elkaar herkenkend samen optrekken - soms al tientallen jaren lang; met onze deelnemers, die me leren dat zij erbij horen, op hun manier, binnen hun mogelijkheden.

Cornel Vader

Veendam, oktober 2020

INHOUD

Woord vooraf	5
Inhoud	7
Inleiding	8
Hoofdstuk 1 HET BEGINT MET EEN HUIS	10
Hoofdstuk 2 DE OPVANG VERSTOPT	20
Hoofdstuk 3 URGENTIE REVISITED	36
Hoofdstuk 4 TOEZICHT OF TOEKOMST?	58
Hoofdstuk 5 VERWARD IN NEDERLAND	76
Hoofdstuk 6 BESCHERMD TEGEN ONZICHTBAARHEID	92
Hoofdstuk 7 HET BESTE VOOR HET KIND	114
Hoofdstuk 8 VROEG OUD: ZORG IN W&G	136
Hoofdstuk 9 EEN BELOOFD LAND?	146
Hoofdstuk 10 DE STEM VAN DE DEELNEMER	164
Hoofdstuk 11 ALS JE ER NIET BENT, KOM JE ER NIET	178
Nawoord DE RTIG JAAR KWETSBAARHEID IN HET SOCIAAL DOMEIN	188
Geraadpleegde literatuur	192

INLEIDING

"Laten we midden in alle vrolijkheid de zonen en dochters van de ellende niet vergeten. Kom je ooit bij hen thuis? Laten we een paar voorbeelden noemen. In een huis wonen zes mensen van een gezin. Ze eten, drinken, slapen en zijn ziek in één en dezelfde ruimte.

Hier is een krotwoning van een verslaafde, zonder meubels. De vrouw is broodmager, de kinderen hebben vodden aan hun lijf. De vader mishandelt en verwaarloost ze.

Daar heb je werklozen. Ze hangen rond op zoek naar werk, maar ze vinden niets.

Daar verderop de criminelen, geboren in ellende en misdaad. Ze gaan de gevangenis steeds weer in en uit.

Daar zie je de dochters van de schande, ziek, onrecht aangedaan en aan de grond, afdalend naar de duisternis en al op weg naar een voortijdig graf.

Daar heb je de kinderen, vechtend in de goot, hongerig op weg naar school, opgroeiend om de plaats van hun ouders in te nemen.

"Dat hebben ze aan zichzelf te danken", zeg je? Misschien heb je wel gelijk, maar dat mag ons er niet van weerhouden hen te ondersteunen.

Je hebt geen bewijs van goed gedrag nodig om iemand, die bijna verdrinkt uit het water te halen. Je hoeft ook niet te weten dat iemand

zijn huur heeft betaald voordat je hem bevrijdt uit zijn woning die in brand staat.

Wat moeten we dan doen? Onszelf verblijden door een lied te zingen? Een gebed voor hen uitspreken en goede raad geven? Nee! Tienduizend keer nee!

We hebben medelijden, we geven eten, we ondersteunen ze. We zetten ze aan het werk. Misschien lukt het vaak niet. Waarschijnlijk zelfs. Maar het is ons werk om hen hoe dan ook te helpen. En dat zo praktisch, economisch en christelijk mogelijk. Laten we hun dan redden, terwille van onze eigen vrede, voor de ellendigen zelf, voor de onschuldige kinderen en voor de Redder van ons allemaal."

De woorden van de stichter van het Leger des Heils, William Booth, zijn voor mij honderd jaar na dato nog net zo motiverend als ze toen moeten hebben geklonken voor zijn publiek. "Ken je ze, heb je ze ontmoet?" Daar begint het, daar begint de zoektocht in de ontmoeting met een mens die zijn vertrouwen in zichzelf, in anderen en in God is kwijtgeraakt - als het er ooit geweest is. Mensen die een valse start hebben meegemaakt en misschien zelfs voordat ze ter wereld kwamen al fysiek of psychisch op achterstand waren. Die het moeilijk vinden om de dingen om hen heen te begrijpen, daar veel tijd voor nodig hebben en het ook dan nog maar slecht kunnen vatten. Die een moeilijk karakter hebben en daarom nauwelijks in staat een band aan te gaan met anderen, die vast te houden en ervan te genieten. Die misschien verkeerde keuzes

"Seeking out the poorer quarters Where the ragged people go."

Paul Simon

maken zelfs zo, dat de samenleving hen er een poos naast zet en hen ervoor straft. Die zoveel onrust en verwarring in het hoofd hebben dat een goed leven eigenlijk niet voor hen is weggelegd.

Kwetsbare mensen. "Ken je ze?" En dan nog, wat dan? Wonen, leven, werken in de marge van ons land. In woningen van mindere kwaliteit. Met inkomsten waarvan je niets overhoudt. In omstandigheden die geen kansen bieden. In gezinnen die ondanks het sappelen er het beste van proberen te maken, maar die wel onder een vergrootglas liggen en waar pedagogische onmacht snel opgemerkt wordt. Zij voelen zich daarin niet gezond en weinig gelukkig.

Het zijn 'onze mensen'. Zijn hun leefomstandigheden er beter op geworden, de afgelopen pakweg dertig jaar? Is er meer oog voor hun weg uit de achterstand? Boekte de samenleving vooruitgang om mensen die gestrand zijn een betere toekomst te gunnen?

In dit boek treffen we een caleidoscopisch beeld aan van ruim dertig jaar kwetsbaarheid in het sociaal domein. Van dichtbij maakte ik de ontwikkelingen mee in de zorg voor tienduizenden kwetsbare men-

sen. Kinderen en jeugdigen, mensen met een verstandelijke beperking, verslaafde mensen, mensen in verwarring, mensen die door hun levensstijl verpleegbehoefte waren, mensen die door hun gedrag buiten de samenleving gezet werden en hun weg terug moesten zien te vinden. De invalshoek is steeds hun situatie, hun kijk op het leven, hun ervaringen. Deze heb ik getracht in verbinding te brengen met beleidsstukken, rapporten en berichten uit de media. De politiek en het landsbestuur vormen het achtergronddecor.

De manier waarop we echt iets kunnen betekenen voor de tienduizenden loopt als een rode draad door de hoofdstukken heen. Steeds geef ik in zo'n hoofdstuk een doorkijkje, een verwachting of een stille hoop met het oog op de nabije of verre toekomst. "Kom je ooit bij hen thuis?" was al vanaf mijn eerste ervaringen bij de reclassering van het Leger des Heils in 1978 in het meest zuidelijke deel van ons land, Maastricht, een appèl. Om daadwerkelijk te gaan, om te luisteren en te kijken, om hun leven te leren kennen. Om dan samen met zoveel anderen een kanaal van vrede te kunnen zijn, om te geven van wat we zelf ontvangen hebben.

HET BEGINT MET EEN HUIS

*"For I know
I shall find my own
peace of mind.
For I have been
promised a land
of my own."*

Andrew Lloyd Webber

1 WAKE-UP!

Het aantal dakloze mensen neemt tussen 2009 en 2018 toe van 18 duizend tot bijna veertigduizend. Hun aantal tussen 18 en 30 jaar is zelfs verdrievoudigd. De meesten zijn man (84%) en ruim een derde (37%) is te vinden in de vier grote steden. Meer dan de helft heeft een migratieachtergrond (57%). Zo maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek in 2019 bekend.

Het was schrikken. Niet persé in de branche, want de tekenen wezen al een paar jaar in de verkeerde richting. Het ministerie trok wit weg: bijna veertigduizend mensen dakloos in ons rijke Nederland. Wat was er misgegaan? De definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek is: 'feitelijk daklozen' zijn volwassen mensen vanaf 18 jaar zonder vaste verblijfplaats, die slapen in de open lucht (zoals in overdekte openbare ruimten, in portieken, fietsstallingen, stations, winkelcentra of een auto), in de nachtopvanginstellingen of op los-vaste basis bij vrienden, kennissen of familie. Een uitzondering: dakloze mensen zonder verblijfsvergunning worden niet meegeteld...

2018 in cijfers

Een aantal highlights: In 2018 klopten meer dan zestigduizend mensen aan bij de opvang in ons land, bijna veertigduizend mannen, zeventienduizend vrouwen en ook nog eens vierduizend minderjarigen.

Sommigen vaker dan één keer. Een derde was verstandelijk beperkt (ter vergelijking: in ons land hebben ongeveer 9 mensen per duizend inwoners een verstandelijke beperking!), de helft had te kampen met een psychische aandoening of was verslaafd (ter vergelijking: jaarlijks heeft meestal een vijfde van de volwassenen een psychiatrische aandoening). Bijna iedereen die aanklopte had een schuld, de hoogte lag meestal tussen twintigduizend en veertigduizend euro. De cijfers waren confronterend. 'Onze mensen' hebben altijd te maken met niet-om-overheen-te-komen hordes om aansluiting bij de samenleving te vinden. En om de juiste ondersteuning te krijgen. Vaak vinden ze de moeite van het proberen al te veel. Een groei zagen we wel al aankomen, alle signalen wezen daarop. Maar een verdubbeling in tien jaar tijd was niet eerder voorgekomen!

2 EEN HUISVESTINGSPROBLEEM?

Woningnood vraagt om noodwoningen

Na de Tweede Wereldoorlog en na de Watersnoodramp van 1953 verzezen in ons land noodwoningen om mensen die alles waren kwijtgeraakt een nieuwe start te geven. Ook voor voormalig rijksgenoten uit Indonesië die in de jaren '50 naar ons land uitweken. De meeste locaties hebben de tand des tijds niet doorstaan, maar andere zijn verbouwd tot vakantiepark.

"In een 'gedragen flexwonen-concept' kan je niet wonen."

Het begrip 'noodwoning' was al jaren uit onze woordenschat verdwenen tot het vanaf 2012 weer steeds vaker opdook. Het werd tijd voor een nieuw noodwoningenplan. Zodat er doorstroming zou komen uit de opvangcentra. Zodat mensen die financieel klem zaten toch ergens konden wonen. Woningnood vraagt om noodwoningen.

Er kwamen een 'woonagenda' en een 'stimuleringsaanpak'. Vooral gericht op dak- en thuisloze mensen. Ook voor de uitstroom uit de Maatschappelijke Opvang. Er kwamen 'versnellingskamers' die ervoor moesten zorgen, dat er snel flexwoningen gebouwd werden, woningen die zonder veel tijdrovende vergunningen gebouwd mogen worden en dan 15 jaar mogen blijven staan. Gemeenten konden samen

"De kwetsbaren stonden opnieuw - als sluitpost - achteraan in de rij."

met de provincies in de versnellingskamers werken aan een 'haalbaar en gedragen flexwonen-concept'.

Het volkshuisvestingsvraagstuk gaat ons allemaal aan en is nooit helemaal weggeweest uit de politiek.

De opvattingen verschuiven wel voortdurend. Dan eens geldt eigen woningbezit als ideaal en draagt de fiscus daaraan bij, dan weer moet er geïnvesteerd worden in de vrije huursector. Corporaties krijgen dan eens een vrijere hand, dan weer worden zij aan de leiband gelegd van wat gezien wordt als hun primaire taak: goede woonruimte voor huishoudens met een kleine beurs. Gelukkig zouden er weer 'prestatieafspraken' gemaakt worden. Wat betekent, dat er een vast aantal woningen bestemd is voor kwetsbare groepen. Het zou enkel een kwestie van tijd zijn: de forse investeringen in het midden-huur segment zouden veel woningen in de vrije sector opleveren. Met huren tot ver boven 700 euro per maand. De behoefte aan zulke woningen was erg groot, zo veronderstelde het ministerie van Binnenlandse Zaken. De doorstroming zou dan vanuit het sociale huursegment vanzelf op

gang komen. De verwachtingen waren hooggespannen. De kwetsbare mensen stonden hier opnieuw, zoals zo vaak als kind van de rekening, achteraan in de rij. Voor hen ging het (in 2019 nog) om tienduizend woningen; compact, laag geprijsd en heel basic. Voor alleenstaanden en voor kleine gezinnen. In elk geval voor de vele duizenden mensen die in 'objecten van leegstandsbeheer' wonen, in de maatschappelijke opvangcentra wonen of op kamers en etages van slechte kwaliteit in een onveilige omgeving. Of op een vakantiepark.

Verhuurders helpen het Rijk

Midden in de financiële crisis, in 2012, kregen de woningcorporaties een extra belasting opgelegd, de verhuurdersheffing. Dat geld leverde een grote bijdrage aan de schatkist (een half procent van de woningwaarde) en bracht het Rijk twee miljard euro per jaar op. De woningcorporaties moesten die belasting opbrengen uit de verkoop van huizen en uit een jaarlijkse huurverhoging die zij konden afstemmen op het inkomen van hun huurders. Door de waarde stijging van de woningen, moesten zij meer geld afdragen. Het leidde tot grote financiële problemen.

Intermezzo

EEN GESPREK TUSSEN CORNEL VADER EN STAATSSECRETARIS BLOKHUIS

Uit het Magazine voor Iedereen

Blokhuis: "Ik vind het echt onbestaanbaar dat in een land als Nederland zoveel jongeren dakloos zijn! In 2016 ging het om 12.400 jongeren tot 30 jaar, onder de 27 jaar ruim 10.000, dat is een derde van de daklozenpopulatie! "Vroeger vielen jongeren ook uit op school, die gingen dan aan het werk bij hun ouders, op de markt, waar dan ook. Bezig zijn is belangrijk," weet Vader. "Zo werken we bijvoorbeeld samen met ROC's en helpen we mensen weer aan startkwalificaties. We blijven dichtbij en zetten kleine stapjes. Objectief gezien kun je als jong mens niet zelfstandig worden als je geen baantje hebt om dat te bekostigen of geen ouders hebt die financieel bijspringen. Het is zo belangrijk dat er iemand is die met je meekijkt, die voor JOU gaat, die je erdoorheen sleurt, langs alle schotten. En dat kan ook vanuit de jeugdbescherming, opgelegd door een rechter.

Blokhuis is het heel erg met die benadering eens: "Dat vind ik wel winst van de decentralisaties. Niet alles gaat goed, we moeten nog veel doen, maar toch. Mensen worden meer als geheel gezien.

"Belangrijk dat er iemand is die voor JOU gaat."

Oplossingen zitten vaak in kleine dingen. Ik heb jongeren gesproken die op straat belanden en nu in de maatschappelijke opvang wonen, omdat ouders anders gekort worden op hun uitkering. Dit kan natuurlijk nooit de bedoeling zijn."

In 2019 startte Paul Blokhuis het Actieprogramma Dak- en Thuisloze jongeren.

En nog minder investeringen in de bouw en verbouw van woningen. Medio 2020 bereikte de teller van Aedes, de koepel van de woningcorporaties, van het totaal aan de fiscus betaalde bedrag sinds 2012, 10 miljard euro. Daarvan kun je maar liefst 100.000 woningen bouwen. Ook de noodzakelijke verbetering van de woonomgeving in de zogeheten 'Vogelaarwijken', later 'prachtwijken' of 'krachtwijken' kwam in het gedrang en de plannen voor goedkope sociale nieuwbouw bleven op de plank liggen.

De investeringen in de leefbaarheid waren bedoeld voor het sociaal domein: het welzijn van de mensen in een gemeente. Met het geld was het mogelijk om buurtbeheerders aan te stellen of huismeesters en anderen die zouden letten op illegale bewoning en op overlast.

Leefbaarheid heeft ook met veiligheid in de openbare ruimte te maken (vandaar het ophangen van camera's en het beter verlichten van portieken) en met de inspraak van bewoners in de plannen met de wijk. De definitie van leefbaarheid was helaas nogal eenzijdig: (minder) overlast en onveiligheid. Maar hadden de inspanningen wel effect? De inspanningen zijn kostbaar en hebben een lange adem nodig om tot het gewenste effect te leiden. Niettemin: volgens de corporaties was er aantoonbaar bijgedragen aan de verbetering van de leefbaarheid, zolang de financiële ruimte daarvoor nog bestond.

Maar kwamen er meer goedkope huizen? In 2018 lag het dieptepunt op 12.000 nieuwe sociale woningen. Het aantal sociale huurwoningen daalde in zes jaar tijd met meer dan honderdduizend. Corporaties werden terughoudend in de verkoop van wat er nog wel was. De laatste bron van extra inkomsten was huurverhoging. Maar ook de inkomensafhankelijke huurverhoging bleef achter. Doorstroming kwam er dus niet en nam af in plaats van toe. De gemiddelde inschrijftijd voor een sociale huurwoning is in 2020 gestegen tot maar liefst negen jaar.

"Verhuurdersheffing: stagnatie van goedkope nieuwbouw en leefbaarheid geen prioriteit meer."

Samenredzaamheid in de knel

De laatste jaren is de concentratie van kwetsbare mensen in wijken met veel sociale woningbouw toegenomen. Veel huurders hebben een beperkte zelfredzaamheid en in de directe omgeving staat ook de samenredzaamheid (het als burens elkaar helpen, ondersteunen en als het moet corrigeren) onder druk. Zij hebben genoeg te stellen met hun eigen huishouden en weinig

ruimte om anderen bij te staan. Er is een duidelijke groei van overlast en onveiligheid. Het probleem versterkt zichzelf. Immers daar zijn de goedkoopste woningen te vinden. Daar is (dus) ook de instroom van kwetsbare groepen het grootst. Mensen met betere kansen en hogere inkomens trekken naar andere wijken.

Er was altijd al een tweedeling in de openbare ruimte: buurten met veel corporatiewoningen en buurten met weinig corporatiewoningen. Tot 2012 nam die tweedeling af en sinds 2012 groeit die tweedeling weer. De leefbaarheidsbarometer wijst uit dat er tussen 2012 en 2018 een verslechtering is opgetreden in de wijken die (in 2018) een onvoldoende scoren, terwijl de goede wijken erop vooruit zijn gegaan. Daarbij zien we bij een toename van mensen met een psychiatrische aandoening, een verstandelijke beperking of met een uitkering in woonwijken, de overlast en onveiligheid in die wijken toenemen.

De cijfers over de leefbaarheid en de ruimtelijke tweedeling gaan

over mensen. Bewoners van sociale huurwoningen met een laag inkomen geven aan, dat zij hun gezondheid de afgelopen jaren als minder ervaren dan twintig jaar geleden. Zelfs mensen met een goed inkomen in de sociale huurwoningen voelen dat zo. Woonden zij in een vrije sector of koopwoning, dan ervaren zij hun gezondheid als gelijk of verbeterd.

De laatste tien jaar zien corporaties als hun belangrijkste taak: het bouwen en beheren van sociale huurwoningen. Het accent is duidelijk verschoven: van wijkaanpak naar beschikbaarheid en betaalbaarheid. De laatste paar jaar klinkt toch weer de roep om een bredere doelstelling: niet alleen huizen, maar ook leefbaarheid en voldoende ondersteuning als dat nodig is.

Minder belasting als oplossing?

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken zag in 2019 dat de bouw van sociale huurwoningen ernstig achtergebleven was en gaf een korting op de verhuurderheffing voor elk nieuw huis dat gebouwd zou worden.

"De gemiddelde inschrijftijd voor een sociale huurwoning is in 2020 negen jaar!"

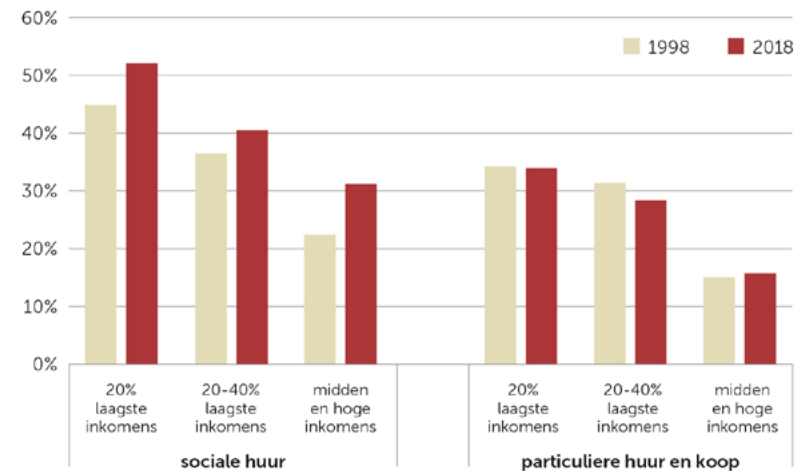
De corporaties schreven in voor 80.000 woningen verspreid over tien jaar. De werkelijke behoefte aan woningen is vanzelfsprekend heel veel hoger.

Een woning is voorwaarde voor iedereen. Een dak boven je hoofd is een mensenrecht. Dat geldt voor iedereen.

Feit is dat die realiteit niet bestaat. Zeker niet in de beweging van ambulantisering, waarbij mensen niet meer in een (psychiatrisch) ziekenhuis, beschermde woonvorm of opvangcentrum wonen, maar zelfstandig ergens in de wijk.

"Wijken met een goede leefbaarheid gingen er in de afgelopen jaren op vooruit, wijken met een zwakke leefbaarheid gingen er de afgelopen jaren op achteruit."

Grafiek 1.1: Ervaren gezondheid "minder dan goed"

Bron: WBO 1998, WoON 2018, bewerking In.Fact.Research

Martin van Rijn

Voorzitter van Aedes

"Herstel begint met een huis; een plek om te wonen staat aan de basis van elk passend hulpverleningstraject.

Dat vereist inspanningen van woningcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen. Samenwerking is daarbij van groot belang. Aedes is blij met de huidige urgentie en de aandacht voor de aanpak van dakloosheid. Daarmee is het besef gegroeid dat voor een succesvolle aanpak ook stevige regie van gemeenten en rijk noodzakelijk is. Woningcorporaties willen de komende jaren veel tijdelijke, flexibele woningen bouwen om de druk op de woningmarkt te verminderen. Dat is van groot belang, ook voor het bieden van een woonplek aan daklozen. Naast voldoende woningen moeten met gemeenten sluitende afspraken gemaakt worden over zorg en begeleiding. Dat is de basis voor 'housing first'.

Corporaties zetten zich ook in om dakloosheid te voorkomen. Corporaties hechten groot belang aan een gezamenlijke aanpak met wijkteams, zorg en welzijn, schuldhulpverlening, gemeenten en een goede bewonersmix in de wijken. Door deze aanpak en vroegsignalering zien we dat we grotere problemen kunnen voorkomen."

"Een eigen huis een plek onder de zon en altijd iemand in de buurt die van je houden kon..."

Hierdoor hebben nog veel meer mensen dan waar al op gerekend werd, een zelfstandig onderkomen nodig.

Een woning plus begeleiding

Voor een succesvolle ambulantisering is behalve een woning ook goede begeleiding nodig. Nadat iemand de GGZ-instelling of maatschappelijke opvang heeft verlaten of als iemand terugvalt. Die bemoeienis en ondersteuning moeten vooral zo intensief zijn als nodig is en zo lang duren als nodig is. Het is niet verwonderlijk dat

"Niet alleen ging de leefbaarheid achteruit in de sociale huursector, de bewoners ervoeren ook nog eens een slechtere gezondheid - ook al hadden ze een redelijk goed inkomen."

er soms bij corporaties onvrede is over de (hoeveelheid) begeleiding. De 'keukentafelgesprekken' die ambtenaren voeren hebben niet altijd de gewenste uitkomst: voldoende ondersteuning, langdurig genoeg.

Is het absoluut noodzakelijk dat alles op indicatie tot stand komt? Kan het ook anders? Er wordt op meerdere plekken ervaring opgedaan met gemengde projecten waar medebewoners een

stukje zorg voor hun rekening nemen. Veerkrachtige bewoners kiezen voor gemengd wonen met kwetsbare bewoners. Zij hebben een signalerende functie en kunnen anderen bijstaan. Essentieel is natuurlijk wel dat er een goede begeleiding is van professionals en dat er een vangnet is als bewoners om hulp vragen. Wijk- 'eigenaarschap' is de grootste uitdaging om de (nu nog kleinschalige) projecten zich te laten doorontwikkelen.

HOOFDSTUK 2

DE OPVANG VERSTOPT!

"It's just another day
for you and me in paradise.
Oh Lord, there must be
something you can say."

Phil Collins

